

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. Nehány igénytelen szó a segédlelkészek érdekében. Nagy Lajos. — Tárca. A vallásbölcsezet több problémái és a biblia. Erdős József. — Egy nagy költő hagyatéka. Kiss Ferencz. — Közügyeink. Egy vallásérelmi ügy története. Tóth Lajos. — Irodalom. — Különfélék. — Szerk. posta. — Hirdetés.

Nehány igénytelen szó a segédlelkészek érdekében.*)

Jól tudom, hogy a legnemesebb szándék vezérelte e becses lap t. szerkesztőjét, midőn azon óhaját fejezte ki lapunkban, hogy a főtiszt. püspök urak „lelkészminősítési szabály-javaslatát” felett cseréljünk eszméket, s egyszersmind erre ezzel a sorompót fel is nyitotta.

Református egyházunk püspökei előtt való tiszteletteljes meghajlásom tiltja annak bővebb fejtegetésébe bocsátkozni: vajjon mennyivel tökéletesebb e munkálat az eddigiéknél, mennyivel inkább felel meg az ide vonatkozó törvény intenciójának e javaslat. Csak a segédlelkészek érdekében vagyok bátor pár igénytelen szót mondani.

Mint látjuk, a javaslat a káplánokat az I. osztályból teljesen kizárja, a II. osztályba is csak a mindkét vizsgát jelesül, vagyis kitüntetéssel letetteknek engedi meg a bejuthatást. Nagyon igazságos lenne ez, ha a lelkészi állomások betöltése is olyanformán menne, mint az állami tisztviselőké, hol fokról-fokra halad az igyekvő, szorgalmas s tehetséges hivatalnok. De ki mondaná, hogy ez nálunk is így van, mert egy-két kivétel még a mellett nem bizonyít; hogy 100 közül 10 időnként változtatja helyét, még azért nem mondhatni, hogy 90 nem egyszer elfoglalt helyén végzi be földi életét!

Tíz évi szolgálat után, ha abból 5 évet mint rendes lelkész töltött el, minden esetben megengedi a javaslat az

*) Tárgyhalmaz miatt késett. Szerk.

I. osztályú egyházba menetelt, s annak a segédlelkésznek, ki minden igyekezete, tehetsége mellett sem tudott a káplánságtól 10 év alatt megszabadulni, nem engedi, azt még a jó reménytől is megfosztja. Reám a javaslat épen nem sérelmes, tehát lehet önzetlenül szólnom arról valamit.

Hát ugyan mivel van több érdeme annak a lelkésznek, ki 10 évi szolgálatából 5 évet mint rendes lelkész úgy a hogy eltöltött, mint annak a káplánnak, ki 10-ik évét e minőségben érte meg? Talán többet küzdött, nélkülözött amaz, mint ez? Van néhány káplánság igaz, mely tisztes megélhetést nyújt, de bizony ritka kivétel ez. Vagy talán több gyakorlati ismerettel bír az 5 éves rendes lelkész mindenkor, mint egy nagy egyházban szolgáló legjelesebb 10 éves káplán? Mert ezek a legtöbb esetben nagy helyeken szolgálnak, hol a legjobb alkalom van a gyakorlati lelképásztorkodás terén maguknak bő tapasztalatot, ismeretet szerezni. Miért tehát az ilyeneket — csak azért, mert káplánok — a legjobb egyházak valamelyikébe bejuthatás reményétől is megfosztani?! Bizony az olyan, mintha egy ártatlan szenvedőt csak azért megbüntetnének, mert ő a sorsnak nem kegyeltje!

A javaslat e része már, midőn a káplánok kiválóbbjaira, — mert természetesen csak ezekre lehet sérelmes, — midőn ezekre nézve méltánytalan: egyszersmind egyetemes ref. egyházunkra sem lehet üdvös a jövőben. Vajjon, kivált az ambitiosusabb, érettségi vizsgát tett ifjú nem azon reménnyel iratja-e magát a theologus növendékek sorába, hogy ő majd valamelyik I. osztályú egyház papja lesz? Bizonyosan nem egy gyöngye IV-ik osztályúba szánja magát!

Hjah! de a javaslat még a II. osztályba menetelt is ritka kivételű káplánoknak engedi meg. Igen, mert a javaslat utolsó pontja szerint megtörténhetik, hogy a két vizsgán nyert 12 kitűnő osztályjegy közül ha valakinek 2 jelese van: már jó osztályúnak minősítetik. (Régebben tudvalevőleg kitűnő, most jeles a legjobb kalkulus). A ja-

vaslat a lelkész-képességi vizsgákra s a szolgálat idejére fektet fősúlyt. Hogy pedig a vizsga a legjelesebbre nézve is egyszer-máskor kedvezőtlenül üthet ki, az kétségtelen. Mi következik már abból, ha a tehetséges káplánok előtt bezárják a jobb egyházba juthatás útját? Az, hogy legtöbben jobb reménnyel biztató pályát keresnek. Hiszen van a lelkészi pályának elég tövise, főleg az elveiben magasztos presbyteri rendszerből kifolyólag, mert egyházi ügyeinket a legalsó fórumon legtöbb helyen kevés intelligenciával bíró közönség intézi; sokszor a jó tanácsra hányavetiségből sem hallgatva, a lelkészi tekintélyt nem nagyon szíveli. Ezen nem minden ifjú előtt ismeretlen körülmény már kezdetben sem kecsegtető, nem nagyon vonzza a fiatalokat e pályára. Ne riaszszuk el azért, s ne idegenítsük el ok nélkül a törekvő s tehetséges ifjakat a lelkészi pályától az által, hogy a jobb egyházba juthatás sorompóját — czélzólag csak egyelőre, de valóságban a legtöbb előtt örökre — bezárjuk. Ez hasznára magyar ref. egyházunknak bizonyára nem lesz.

F.-bánya.

Nagy Lajos,
ev. ref. lelkész.

T á r c z a.

A vallásbölcsezet főbb problémái és a biblia.

(Folytatás.)

Aristoteles ethikai megoldási kísérlete bár mélyrehatóbb, de szintén pozitív eredmény nélküli. Ő a szabadság és szükségesség ellentétes fogalmainak s elveinek egységesítését az által véli elérni, hogy a két elvet, a különben egységes szellemi tevékenység két különböző nyilvánulása között osztja meg. Nevezetesen a gondolkozás terére utálja a kényszerűség törvénye szerint megtörténni tartozó dolgokat, míg a szabadság tényeit, vagyis azt, a mi másképen is történhetik (τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν) a cselekvés köréhez számítja. E két ellentétes elv összhangjának lehetőségét pedig azzal indokolja, hogy az egyébként különböző két lelki tehetséget, tudniillik a gondolkozást és cselekvést, egy ugyanazon lélek ténykedésének közvetítőiül tekinti, állítván, hogy így az egység principiuma meg van mentve. Ámde csak nem tagadható az a tény, hogy a gondolkozás és cselekvés között szoros elválasztó határvonalat húzni lehetetlen, a mennyiben ugyanis minden észszerű tény már eo ipso feltételezi az előleges gondolkozást; másfelől meg a gondolkozás az emberi akarat szabadságát még cselekvés közben is befolyásolhatja, minek következtében az akarat önállósága és függetlensége korlátozást szenved. Ehhez járul az is, hogy magának Aristotelesnek helyes megjegyzése szerint, a szabadságot lényegesen korlátozza a gonosz principiuma is, mely az erkölcsi őszállapotnak megrontója (ἐστὶν ἡ κακία φθαρτικὴ ἀρχή). E szerint problémánk ellentétének ethikai kibékítése ezen az aristotelesi alapon sem érhető el. A stoikusok ethikájának főfogyatkozása szintén a determinismus, mely teljesen lehetlenné teszi az igazi tiszta erkölcsiség elveinek érvényre jutását. Mert ha mindent szükségesképen történőnek tartunk:

akkor az érdem, a felelősség, a jó és rossz, az erény és bűn semmi egyéb, mint merő látszat s minden erkölcsi cselekvés pusztán a természeti kényszerűségnek szüleménye.

Az ókori philosophia mezején tett eme sikertelen kísérletek nyomán fejlődött ki a determinismus elmélete, mely a végzet törvénye szerint, tehát kényszerűségből és elkerülhetetlenül megtörténni tartozó összes jelenségeket, bizonyos törvényszerűségnek tulajdonítván: feltétlenül tagadja az emberi akarat szabadságát, s ezzel minden vallási és erkölcsi cselekményt, az ember énjéhez nem tartozó, részint külső, részint belső indokok által határozott (determinált) ténynek nyilvánít. E nézetnek többféle árnyalatával s túlzásaival találkozunk úgy a theologiában, mint különösen a philosophiában. Egy fő jellemvonás azonban a determinismus bármely válfajánál észlelhető, tudniillik az, hogy az embert determináló erő (akár Isten, akár az okszerűség törvénye legyen az), mint positivum, az emberi akarat felett annyira kimagasló principium gyanánt képzeltek s tartatik, hogy általa az egyéni akarat, mint végtelenül parányi negativum, teljesen elnyelethet s megsemmisítetik. A kettő közti egyensúly létrehozásának lehetősége ezen az alapon teljesen ki van zárva. Ez irányzat másik jellemző sajátága az is, hogy nemcsak tág kaput nyit a negativismusnak, de a legszélsőbb negatív subjectivismus csapongásait is istápolja. Különösen a természettudományi bűvárlat eredményeire hivatkozó materialismus és ennek ikertestvére, a modern determinismus, nem egy ízben teljesen üresen, ledér frázisok közvetítőjéül szegődik, nélkülözve minden komolyságot és objectivitást (La Mettrie, Moleschott stb.). És mi nem is habozunk kimondani azt a véleményt, hogy általában véve a determinismust, mely Isten világkormányzói tevékenysége helyett a természet központi erejének működését, nemkülönben az emberi akarat szabadsága helyébe a kényszerűségnek, vagy más kifejezés szerint a szükségességnek uralmát ismeri el: úgy tekintjük, mint a keresztyénség előtti ős pogány világnézet szomorú maradványát, intő jelül arra nézve, hogy egyedül az Örökkévaló igaz megismerése nyújt állandó nyugalmat és biztos menedéket a léleknek.

Erdős József.

(Folyt. köv.)

Egy nagy költő hagyatéka.

Keresztyén vallásos szempontból.

(Arany János hátrahagyott versei. Budapest. Ráth Mór. 1888.)

(Vége.)

IV.

Isten magasztos tulajdonságainak s a túlvilági életbe vett felemelő hitnek eddig említett, íhletett rajzain kívül még több vallásos vonás is található e gyűjteményben, melyek inkább már gyakorlati irányúak, midőn a költő egyes alakjainak jellemvonásába, s alkalomadtán más helyeken is a hitéletnek külsőleg nyilvánuló szálait beszövegeti.

Ilyen különösen az ima s más e nemű buzgólkodás, melyekkel mindenütt keresztyénné teszi alakjainak nemcsak külső életét, hanem legbensőbb lényét, úgy hogy jellemei nem pusztán szokásból, vagy a költő úgtetszéséből buzgólkodnak, hanem szívük benső szükségletéből; minek következménye aztán, hogy e tények leírásai nem úgy tűnnek fel, mint rájuk

adott keresztyén köntös, melyet felcserelehetnének mással is, — a nélkül, hogy változnának, — hanem mint lényük természetes s önkénytelen nyilvánulásai.

Igy Szent Istvánnak a pogány hadakon vett győzelme után első dolga felsóhajtani: „Áldás az Urnak“, s a zsákmány egy részét visszaadni annak, „ki a győzelmet adá“ (492 l.). — Nándor védelme után Hunyadi János s Kapisztrán „buzgó szívvel borulnak“ az ima-zsámolyra, hálát adni a győzelem Istenének s kérni továbbra is az Ur megtartó erejét a haza hullámhánnya hajójára. S a hős, ki oroszlánként harcol a csatatéren, csata után már „jámbor“, ki

„Fon füzérbe, koszorúba,
Szép könyörgést, szép virágot“ (504—505 l.).

Nagy Lajos, mielőtt evéshez ülne, „egy szép asztaláldást mondott, melyet mindenki „halkal utána könyörgött“ (371 l.); mielőtt a bajvívást megkezdené, a „buzgó jámbor népet“ (364 l.) templomba szólítja; majd ismét „követi a szemlét isteni szolgálat“ (333 l.). Az öreg Toldiné kedveseit „befoglalta buzgó szép imádságába“ (340 l.). Hős Szondi kegyelemért Istenhez folyamodik s mikor ezt

„Hallja Márton, Oroszfa pásztor,
Kezeinél az úri szent vacsora“

úgy megy hozzá, lelkét megerősíteni az isteni erővel; mire a dalia buzgó szívvel esd:

„Óh ne engedj Uram Isten!
Jutni pogány igába“ (506 l.).

Általában nagyon gyakori Aranyánál, kivált válságosabb pillanatokban, az imaszerű felfohászkodás (70, 313, 360, 443, 506 stb. l.). Szintoly nagy súlyt fektet az eskü szentségére is, melyet különösen a „Hamis tanu“ című, ismeretes legendájában érzékít legmegkapóbban, de e hagyatékban is több helyen említi, hogy „a hit nem szellő“ (147 l.), hogy „vétek az esküszegés“ (520 l.) s hogy az „oltár zsámolyán elzengett, holtomiglan-holtodiglan“ (275 l.) kötelez még a síron túl is (497—8 ll.).

Ha az imáról s általában más istentiszteleti cselekményről ily kiváló tisztelettel, sőt bensőséggel nyilatkozik, bizonyára érzékkel kell bírnia az egyház másnemű rendtartásai iránt is. Ennek egyik fényes bizonyítéka „Az ünneprontók“ (7 l.) című allegorikus balladája, melynek alapeszméje különben az, hogy az érzékiségbe hanyatlott ember addig sülyed mind mélyebbre-mélyebbre, hogy midőn állapota borzasztóságának tudatára jön, már elveszett örökre. A költemény menete ez:

„Zendül, kondul szent harangszó,
Csengve, bűgva messze hangzó:

Imára! imára!“ — Gyönyörű szép pünkösti reggel van, mintha föld-menny telve volna Szentlélekkel; a falu jámbor hívei áhítatosan mennek az Ur házába, de közel érve a templomhoz, istentelen zaj, rekegő szitok s vad mulatság otromba kacajja üti meg füleiket, melynek hallatára szinte meg-inog az egyház tornya. A szembe lévő házban folytatja tegnap megkezdett tivornyáját egy részeg társaság, mely még most akar tánczra kerekedni. Hamar egy muzsikást! — szól az általános kiváncsolom. De nem kell keresni sem, ott jön kapóra

„Egy sanda, szikár, csúf szőrös öreg,
Tömlője degeszre fujva“;

nosza, berántják szaporán s lihegve követelik, hogy kezdje rá mielőbb. Az idegen szabadkozik, hogy hiszen odabenn ép' most

papolnak, mire a neki vadult ember, eszeveszett állapotában is ördögileg józan sofistikával kiált rá:

„Hát baj neked az, pogány hitűnek?
Az enyém — ha töröm, ha nem — ez ünnep;
Enyém, ha szidom, ez az Isten!“

Az idegen ravaszul sandal s rákezd elöbbséggel lassan, majd vidó-rabb lesz, aztán mind sebesebben-sebesebben fújja, úgyhogy végre örült gyorsasággal járnak újjai a sípokon, melyre az embereknek ugrani kell, hogy lelkük majd kiszakad. Már szeretnék abba hagyni; könyörögnek, fenyegetőznek, de az ördög, — mert az idegen ennek a személyesítője, — nem tágít s nekik járni kell szilajan, örülten, egész — az elalélásig. Már józanok, a csodahírre oda sietett családtagok hívására már mennének ez átkozott helyről, de az öreg csak fujja s lábuk egyre járja vadul, pedig arcaikon már vékonyú permetez; viszi őket a táncz ördögi kedve.

„Éjfél hogy üt a toronyóra közel,
Kénkő fojtó szaga terjedez el;
S mint szél ha forogva ragad port:
Ugy tánczol el, egy bős harezzenére,
(Mondják, a pokol tüzes fenekére)
Az egész őrvongó csoport!“

Fent említett alapeszméje tisztán domborodik ki s a költő a rémes vonásokkal csak emeli a tartalom borzadályosságát. Valami misztikus homály borong az egész balladán, de a melyen az erkölcsi eszme szépen átdereng. „Megemlékezzél a szombatnapról, hogy azt megszenteljed!“ (II. Móz. XX: 8.). „Kicsoda az Ur? (Zsolt. XII: 5.), hogy neki engedjek?“ (II. Móz. V: 2.). „Uram! a te szemeid vannak a felfuvalkodottak ellen és azokat megalázod.“ (II. Sám. XXII: 28.).

Látni való tehát, hogy költőnk a hitnek külső nyilvánulásait is szükségesnek tartja s ezekről mindig a legtiszteletesebb kegyelettel emlékezik, sőt ezek megtörői ellen hirdeti az Ur nehéz büntetését. Azonban a keresztyén hitélet az Istenre irányódott érzületnek nem csak imában s más buzgalmi tényekben való nyilvánulásában áll, hanem sokkal inkább, vagy ép' úgy, a szeretetnek jó tetteiben nyilatkozó munkásságában. Ezért alakjai mindig valódi jöltévői övéiknek, a vidéknek, a hazának, az emberiségnek; kik „Isten dicsőségére“ (337 l.) nem vonakodnak áldozni vért, éltet, vagyont. Ezért Arany sok helyen sürgeti a szeretet gyakorlását, kivált elhagyatottakkal, árvákkal szemben, mint:

„Szánd az árvát, könyörülj!“ (429 l.),

„Könyörülj meg sántán, bénán,
Éhező gyermeknek adj:

Ezer annyit ígér a könyv . . .“ (35 l.),

(mily szép itt a könyvnek kat'exochen értelemben való használata!)

Vagyis hit a szívben, remény a túlvilágban s szeretet az életben a három hatalmas erény, mely Arany lantját s egyéniségét tiszta keresztyén-vallásos színben tünteti fel.

E keresztyén tartalomhoz képest keresztyéni a külalak is s irálya helyenkint bibliaibb színezetű, mint nagyon sok predikáció; a mit különben nem annyira kifejezéseinek, — melytől kevésbé függ az igazi vallásos tartalom, — mint inkább a szavak alatt rejlő gondolat, illetve érzület íhlettségének kell tulajdonítanunk. Máskülönbem nem hiányoznak nála helyek, melyek a bibliával, különösen annak szellemével való alapos ismeretségét bizonyítják. Epikai felfogása a Csaba-trilógiában

határozottan bibliai alapon vallásos. Midőn Attilát úgy tünteti fel, mint oly eszközt, kit az Ur a világ bűneiért bocsát ostorul a népek ellen: ép' azon az alapon áll, mint az ótestamentumi próféták, kik az Urtól elpártolt Izráel ellen az Ur parancsából hirdetik az ellenség feltámadását (Ézs. VII: 17—25; VIII: 7—8; IX: 11—13; XLII: 24—25; Hab. I: 6; Ámós III: 11; IV: 1—3 stb.), s mikor Attila vesztét megjósoltatja, ezt úgy tünteti fel, mint kérelhetetlen következményét pusztításainak, melyre a parancsot az Urtól vette ugyan, de hevében túlmenően az Ur akarátán, de meg különben is, habár mint eszköz, a népek pusztításában bűnössé lévén: önmagában hordja a büntetés magvát s a tragikum motivumát. Ép' ily értelemben jövendőlik a próféták is Izráelre az Ur parancsából támadt ellenséges népeknek az Ur által való eltörlését. (Hab. II: 8; Ézs. VIII: 9; főként X: 5—15 stb.). Sajnos, hogy Arany e nagy szabású s oly hön várt művéből csak töredékek maradtak fenn, de ezekből is s kivált a második és utolsó tervrajzból tisztán domborul ki azon eszme, hogy Attila birodalmának bukását a megsértett erkölcsi világrend követeli, midőn Attila részint küldetésének félreismeréséből s túlhajtásából, részint a hódítáisaival járó körülményekben rejlő végzetesség által oda sodor-tatik, hogy bátyját Budát megölje s ártatlan népeket is elpusztítson, mely tényei által az isteni nemezist hívja ki maga ellen s ez alatt össze kell roskadnia. Ugyanez a felfogás nyilatkozik a Zrinyiász általa népies alakban kidolgozott töredékében is, de a Zrinyiász keresztyén konstrukciójával — t. szerkesztő úr b. engedelmeivel*) — külön cikkben óhajtván foglalkozni, itt elégnek tartom csak a fentiekre hivatkozni.

E bibliai szellemen kívül bibliai idézetek s vonatkozások is több helyen találhatók e gyűjteményben; minők az ószövetségéből: az ősz pátriárka kibocsátott hollója (503 l. I. Móz. VIII: 7.), Nőé galambja (390 l. I. Móz. VIII: 8.), Izsák megáldja Ézsaut (393 l. I. Móz. XXVII.), Pótifárné vádja (355 l. I. Móz. XXXIX: 14—18.), Józua megállítja a napot, mielőtt lemenne (508 l. Jós. X: 12.), Jób szenvedései (420, 509 l.). Jeremiás nyögő bánata (512 l.), Fába királynője (349 l. I. Kir. X: 1; II. Krón. IX: 1.); az új szövetségéből: a tékozló fiú (29 l. Luk. XV: 11—32.), Mária! bűneid meg vannak bocsátva, mert igen szerettel (23 l. Luk. VII: 47.), az Isten betakarít csűrűbe (446 l. Mát. III: 12; XIII: 30; Luk. III: 17; v. ö. Jób. V: 26.); ezer annyit ígér a könyv (429 l. Luk. VI: 35., v. ö. Péld. XI: 24—25; XXVIII: 27 stb.), „Egy ara sírkövére“:

„El nem aludt lámpám; csak, mint nem-földi menyasszony Hoztam el: éjjélkor várni az égi Jegyest!“ (442 l. Mát. XXV: 1—10.).

Mindezen itt említett vonások kétségbevonhatatlanul igazolják, hogy Arany János a szó legigazabb értelmében keresztyén-vallásos költő, ki nem csak magára nézve vallotta a keresztyénség üdvigazságait, hanem hitt annak egyetemességében, világot meggyőző s átalakító hatalmában (491. 504 l.).

Ezekben kívántam rámutatni az óriási különbségre, mely Aranyt a vallásos igazságok iránt érzékkel nem bíró lantosok seregétől elválasztja s annak fölébe emeli. Egy jámbor keresztyén, hívő böles, lánglelkű apologéta s hitszilárd confessor vonásai vegyülnek a képbe, melyet költészetének vallásos vonat-

*) Igen szívesen veszem. E most végződő szép tanulmány is — többfelől vett tudomásunk szerint — nagy figyelmet költött olvasóink körében. Tehát csak tovább! Szerk.

kozásai nyújtanak. Lelkületének alapja az a mély vallásos érzés, mely Istennel szemben fiúi engedelmisségben, gyermeki megnyugvásban, embertársait illetőleg szeretetben, jótettekben, a túlvilágra vonatkozólag pedig égő vágyban, megszilárdult reményben s az örök irgalomba vetett hitben nyilatkozik.

Szíve féltve őrzött kincsét: a halhatatlanság hitét védelmezte, mikor még csak „rész szerint volt benne az ismeret“; az „örök világosság“ fénylő sugárait várta, mikor szeméire földi éj borult; Jézus kezét megragadta, mikor az egykor virágzó test romokban hevert: hiszem, hogy e kéz átvezette őt a halál sötét országán s az egykori sejtelem valósággá, a hit bizonyossággá változott ott, hol lát többé „nem tükör által és homályos beszéd által, hanem szemtől-szembe!“ (I. Kor. XIII: 12.).

Kiss Ferencz.

Közügyeink

Egy vallássérelmi ügy története.

(6-ik közlemény.)

Felebbezés a Járásbíróság ítélete után.

Tekintetes királyi Járásbíróság!

A tiszadada-i róm. kath. plebános Kolmer József úr által elkövetett vallássérelmi ügyben, a tekintetes királyi Járásbíróság ítéletét, alólírott mint vádló, tisztelettel bár, de megnyugvással nem fogadhatom. Nem fogadhatom pedig megnyugvással azért, — mint ennek az ítélet kihirdetésekor is kifejezést adtam, — mert a sérelmet nem a magam, vagy specifice a t. dobi ev. ref. egyház, hanem az egyetemes magyarországi protestáns egyház sérelmének kellett és kell tekintenem.

Egyházi hatóságaink minden évben újabb és újabb sérelmekről panaszkodnak, a mely sérelmek a róm. kath. egyház lelkészei által követetnek el a törvény világos rendelkezése ellenére. A vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz, a sérelmek tárgyában, a mult évben is felterjesztést tett úgy a Budapesti November hóban tartott ref. konvent, mint az ágost. hitv. evangélikusoknak szintén Budapesten Októberben tartott egyetemes közgyűlése is. És e fölterjesztés a miniszteriumhoz már nem az első, de nem is a második. A fölterjesztésnek hogy mi lesz az eredménye, nem tudom. Azt azonban tudom, hogy a Nagyméltóságú miniszter úr, a sérelmekkel szemben rendeleti úton intézkedett és ez a rendelet tiszteletben kívánja tartatni a róm. kath. lelkészek által is az országos köztörvényt, mely a vallásfelekezetek közötti viszonyosságot szabályozza. A miniszteri rendelet világosan rámutat az 1879-ik évi törvényre is, mely büntetéssel sújtja a más felekezetek jogait lábbal tipró egyéneket.

A Nagymélt. miniszter úr szerény nézetem szerint megtette már eddig is a sérelmi ügyekben, a mit legalább rendeleti úton tennie lehet; most már a bíróságokon a sor, hogy az elbők terjesztett sérelmi ügyben megvédjék az országos köztörvények tekintélyét még a hatalmas klérussal szemben is.

Vádolt plebános, mint a vizsgálatból kiderült, elismerte, hogy az anyakönyvi adatoknak a t. dobi ref. lelkészi hivatalhoz leendő áttételére, legalább egy ízben felkérte, — és mégis a köztörvény és miniszteri rendelet ellenére, az adatokat mind- eddig áttenni elmulasztotta; a vizsgálatból az is kiderült, hogy

a szülék gyermekeiknek nemre való tekintet nélkül a róm. kath. egyház részére átadásáról ígéretet tettek, holott ily ígéretet nemcsak hogy erőszakolni, de elfogadni sem lehet a törvények megsértése nélkül, tehát az is bebizonyított ténynek vehető, hogy a róm. kath. lelkészek közül egyesek, ma is térítvényt vesznek a vegyes vallású házasoktól; az is kiderült a vizsgálat folyamán, hogy a dadai plebános úr az 1868. évi törvényt, a róm. kath. egyházra vonatkozóan is el nem ismerte, a miniszter magyarító rendelete dacára sem. És ebben a felfogásban hogy nemcsak ő, de mások is osztoznak: arról fényes bizonyítékot szolgáltat Dr. Laurán Ágost nagyváradi görög szertartású kath. kanonok „Korszerű egyházpolitikai kérdések“ stb. című műve, melyben azt akarja dokumentálni, hogy „az interkonfessionális törvény a kath. egyházra nem tartozik, mert ebben csak a törvényesen bevett vallásfelekezetek viszonyosságáról van szó“, már pedig a kath. vallás a Fejér György „Codicillus diplomaticus“-a szerint: „est haereditaria, avita, Constitutionalialis, non recepta.“*) És hogy Dr. Laurán szerint az 1868-ik évi törvényhozás is így gondolkozott, világos abból, hogy keresztyén kifejezést használ és nem keresztyént.

Hajdan egy i betű miatt volt versengés a keresztyének között és ma egy betűcsere ürügye alatt, évtizedeken keresztül rendszeresen űzi a prot. egyház ellen a kath. klérus a sérelmeket. Az illetők nem veszik figyelembe, hogy a b e t ű m e g ő l, — nem veszik figyelembe, hogy van prot. felekezet is, az unitárius, mely szintén keresztyének és nem keresztyének írja magát. Ugy látszik, náluk a magyarozgatás csak arra szolgál, hogy a törvény kötelező erejét egyházukra nézve kétségbe vonják, vagy tagadják. Ha a kath. egyházat, az 1868-iki törvény kötelező hatása alól ki akarta volna venni a törvényhozás: azt a törvényben is jelezte volna, — a mint 1868-ban az elválásokra vonatkozó törvényben — az egyes felekezetek dogmáira tekintettel — a törvény külön-külön elbánt a katolikusokkal és protestánsokkal, külön a magyar- és erdélyországiakkal.

Látható tehát csak ennyiből is, hogy nemcsak az alsóbb fokú, de a felsőbb bíróságoknak is állást kell foglalni az országos köztörvények helyes magyarozatára nézve. És ha a tekintetes kir. Járásbíróság hozott ítéletét a legfelsőbb bíróság elé is felterjeszteni kívánom, teszem ezt azért, mert:

a büntetést, a törvényt semmibe sem vevő plebánossal szemben, nagyon is csekélynek találom, a csekély mérvű büntetésektől nem remélhetvén, hogy jövőben a törvényellenes visszaélések megszüntetessenek. Felebbezem az ítéletet továbbá azért, mert:

az országos sérelmekkel szemben a protestáns felekezetek méltó feljajdulása legalább is oly büntetést kíván, mely a sérelmek elkövetésétől a kedvet elvegye. Felebbezem az ügyet végre azért, mert:

óhajtom, hogy a felsőbb bíróságok az éveken keresztül űzött sérelmekre nézve ítéletüket hallassák, hogy megtudhassa belőlök a prot. egyház: vajjon az 1868. és 1879-ik évi országos törvény kötelezi-e a róm. kath. lelkészeket is, — a mint vélem, hogy kötelezi is, — vagy pedig nem? s ez utóbbi esetben a felekezetek közötti viszonyosságot tisztelő protestáns egyház, ha már a bíróságoknál nem lehet, az országgyűlés előtt keresse sérelmeinek orvoslását.

*) A Debreczeni Prot. Lap közleménye után.

Midőn a fentemlített okokra tekintettel a kir. Járásbíróság tisztelettel fogadott ítéletét a felsőbb bíróságok elé vinni bátor vagyok, hiszem, hogy az ország tekintélyes részét alkotó protestáns egyház sérelmével szemben, a bíróságok a törvény alapján oly állást fognak elfoglalni, mely azon, itt-ott hallható vádat, mintha a bíróságok a hatalmas klérus ellen határozni nem mernek, vagy nem akarnak — teljesen el fogja némítani; hiszem és remélem a bíróságok igazságérzetétől, hogy a róm. kath. klérus által a protestáns egyházat elnyomatni, az államban a róm. kath. egyháznak államot alkotni (mert ez idő szerint a dolog ilyenformán áll) nem engedi, hanem a törvény teljes szigorával fogja sujtani az ország törvényeit lábbal tapodó egyeseket, — a törvény teljes szigorával fogja sujtani például Kolmer József dadai plebános urat is. Teljes tisztelettel maradtam Tisza-Dobon, 1888. Febr. 26-án. Tóth Lajos, ev. ref. lelkész, mint felperes.

19,989
1888 B. szám.

Másolat.

Ő Felsége a Király nevében.

A budapesti kir. ítélő tábla vallás és annak szabad gyakorlata elleni kihágás miatt vádolt Kolmer József elleni bűnügyet, melyben a t. löki kir. Járásbíróság 1888. évi február hó 22-én 489 szám alatt ítéletet hozott, sértett fél Tóth Lajos a büntetés szigorítása végett és vádlott által bejelentett felebbezés folytán, 1888. évi október hó 23-án tartott nyilvános ülésében vizsgálat alá vevén — következőleg végzett: a kir. ítélő tábla visszautasítja sértett Tóth Lajos felebbezését, az I. bíróság ítéletét egyedül vádlott felebbezése alapján vizsgálja felül s azt hatályon kívül helyezi, vádlott ellen a bűnügyi eljárást megszünteti. Indok: a k. b. t. k. 53. §-a súlya alá eső kihágás hívatallból üldözendő büncselekményt képezvén, az e miatt vádlottra kiszabott büntetés szigorítása végett az ítéletet sértett fél az eljárási szabályrendelet 30-ik §-a értelmében nem felebbezheti, ugyanazért Tóth Lajos sértett fél felebbezése vissza volt utasítandó. Az ügy érdemét tekintve pedig vádlott ama vád tekintetében, hogy a református vallású anyától származott Stéh Juliánát 1879. évi ápril hó 2-án megkeresztelte, mint római katolikus valláson levőt jegyezte be, valamint ama ténykedés miatt, hogy 1884. Augustus 3-án ugyanannak a református valláson levő anyának Zsuzsánna nevű leányát keresztelte meg és vezette be, mint katolikus valláson levőt a dadai róm. katolikusok anyakönyvébe: az 1879. évi 40. t. cz. 53. §-a alapján azért nem vonható felelősségre, mert eme cselekmények miatt vádlott ellen 1885. évi December hó 1-én, tehát a hat hó eltelte után, emeltetvén panasz: a bűnvádi eljárás megindíthatása az említett törvény 31. §-a szerint elévült. A mi végül a vád ama részét illeti, miszerint vádlott a kereszteselési anyakönyvi kivonatok közzlése iránt tett megkereséseknek nem tett eleget az 1884. évi 24,727. szám alatt e tárgyban a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister által kiadott rendelet ellenére: vádlott eme mulasztása miatt büntető per útján felelősségre nem vonható, ennél fogva e tekintetben eljárásnak helye nincsen. Kelt Budapesten, 1888. évi Október hó 23-ik napján. Sárkány József alelnök, Hieronymi Béla előadó (p. h.). Hiv. másolat hitelül p. h. Káposztás István, kir. járásbír. kiadó.

A felebbezést a Curiához s e közleményeim utólját a jövő számban!

Közli

Tóth Lajos,
t.-dobi ev. ref. lelkész.

Irodalom.

Egyházzsértartási beszédek. Irta Révész Bálint, a tiszántúli ev. ref. egyházkerület püspöke. Második bővített kiadás. Budapest. Kókai Lajos kiadványa. 1889. Ára füzve 2 frt 40 kr; kötve 3 frt; aranyvágással, tokban 3 frt 40 kr.

E mű, mely első kiadásában 1853-ban jelent meg, most második bővített kiadásban került a nyilvánosság elé. Az előszót hozzá Csiky Lajos debreczeni ev. ref. theol. tanár írta, a kit a szerző bízott meg e mű sajtó alá rendezésével. Ez előszóban kimutattnak azon beszédek, melyekkel a könyv bővült.

A könyv korábbi beosztása szerint tartalmazza a következő 4 részt. I. A keresztség kiszolgáltatásának módja a) a templomban, b) beteg kised keresztelese alkalmával, c) szülei háznál végzendő keresztelese alkalmával. II. A házaspár kiszolgáltatásának módja. III. A házaspár esketésének módja a) a templomban, b) lelkési lakon való esketési beszédek, c) különösebb körülményekre alkalmazott, háznál való esketési beszédek. IV. A confirmatio véghezvívésének módja.

Ujjonnan vannak felvéve a szülei háznál végzendő keresztelese alkalmával használandó beszédek közül a 7. karácson ünnepén végzendő keresztelese alkalmával. 8. Első gyermek keresztelesekor. 9. Baráti háznál első gyermek keresztelesekor. 10. Hosszas várakozás után született első gyermek keresztelesekor. 11. Baráti háznál, hol leány után várva-várt fiú születik. 12. Az első fiúgyermek meghalván, a másodikkal keresztelesekor. 13. Mikor már a szülők előhaladottabb korban születik a gyermek. 14. Második gyermek keresztelesekor, az előbbi gyermek születése óta beteges levén. 15. A keresztelese lelkész megemlékezik a haza szomorú állapotáról. 16. Több gyermek van már a családban s a keresztelese lelkész megemlékezik a maga családi veszteségéről. 17. Baráti háznál leány születésekor, a keresztelese lelkész a maga családi veszteségét siratván. Az úrvacsorai beszédek közül újak: Karácson ünnepén egy (113 l.). Husvét ünnepén 2 (143, 150 l.). Pünköst ünnepén 2 (161, 164 l.). Az esketési beszédek közül újak: Pünköst ünnepén vegyes házaspár esketésekor (248 l.). Színész és leendő színésznő esketésekor (250 l.). Lelkészlakon való esketési beszéd 2, a második a lelkész unokahuga esketésekor. A különösebb körülményekre alkalmazott, háznál való esketési beszédek közül: a 2. Tanár esketésekor. 3. Katonatiszt esketésekor. 6. Más gyülekezetben lelkésznek lelkész leányával való esketésekor, a vőlegény atyja is lelkész levén. 8. Év végén történő esketés alkalmával. 10. A lelkésszel rokon pár esketésekor. 13. Özveggy férfinak egy vallásos kedélyű nővel esketésekor. 14. Özveggy férfi és hajadon leány esketésekor. 15. Özveggy férfinak árva leánynyal esketésekor. 16. Előhaladt korú özveggy pár esketésekor. 18. Első férjétől elvált nő esketésekor. 19. Özveggy férfinak elvált nővel esketésekor. 20. Több év óta együtt élt s már gyermekekkel is bíró pár esketésekor.

Nagyon megalatkozónék már várakozásában az, ki tekintetét e sorokra vetvén, azt hinné, hogy e sorok írója e művet s különösebben annak először most megjelenő, így új, fenntebb elsorolt részét bírálni akarná. Egyedül ismertetés a célja

e néhány szerény sornak s ez is csak annyiban, hogy a közönség figyelmét a mű, bizonyára örömet keltő, mert sokak által várva-várt megjelenésére felhívja. Bírálni e művet nem kell; megbírálta azt hosszú élete, közhasználata s az a vágy, melynek kielégítése újabb sajtó alá adása. Sőt ismertetni is felesleges; mert Révész Bálint nem ismeretlen egyházunkban s ki őt ismeri, ismeri e művét is, mert az ő szíve, lelke, hite, érzelme, papi nemessége szól e könyvben, s ki e könyvet elolvassa, használja, ha talán addig nem ismerte, meg fogja ismerni Révész Bálintot.

Ime itt előttünk a felelet és pedig szemmel látható felelet a homiletikában fenforgó azon fontos kérdésre, hogy az ígérhető egyénisége feltűnhet-e, előtérbe léphet-e beszédében? E beszédek nem csak igenlőleg, hanem példaadólag felelnek arra nézve is, hogy mily mértékben, mily alakban történhetik ez. Ime Révész B. előlép egyéniségével a 16. számmal jelzett keresztelese beszédében, midőn megemlékezik a maga családi veszteségéről; de ne higgye senki, hogy, mint első tekintetre talán képzelné, ez egy megkeseredett apa szájalomérzetet kelteni akaró fájó emlékezőse, nem, e bánatos megemlékezőse egy alapot szolgáltat az örvendező szülők Istenben vetett bizalma felépítéséhez. Amaz apostoli utasítást tartja ő ilyen vonatkozásaiban szem előtt: Mindenestől fogva te magadat példaul adjad (Tit. 2, 7.). Egyéb beszédeiben is az egyéni vonatkozás mind olyan, mely a valódi célhoz annyira hozzá simul, hogy az sehol kirívóvá, erőltetetté, oda nem tartozóvá nem válik.

Az újonnan felvett beszédek címei mutatják, hogy a szerző mily sok különféle alkalmat felhasznált beszédei készítésénél, mi által beszédei oly nagy számban alkalmoszerűekké válnak. Itt van ismét az érdekeltek által többször felvetett s mindkét oldalról vitatott kérdés, hogy vajjon az alkalmoszerűség az egyházi beszédeknel — tehát ide értendők a zsértartási beszédek is — általában megengedhető-e, vagy mily mértékben megengedhető? Igaz, hogy minden alkalomnak (keresztelese, úrvacsora osztása, esketés) megvan a maga sajátlagos általános köre, célja s az is tagadhatatlan, hogy az alkalmoszerűség bizonyos mértékben a körön túl terjeszkedésre vezet s a cél rovására esik. Igen, ha ez alkalmoszerűség nincs a legszorosabb szervi egybeköttetésbe hozva a beszéd tulajdonképeni, a vallásos gyakorlat által meghatározott céljával. De ha ellenkezőleg áll, ha az alkalmoszerűség a cél elérését még hatósabban segíti, emeli, azt hiszem, az alkalmoszerűség elleneinek is el kell némulniok. S hogy ezt ne az én szavamra tegyék, olvassák el a kezünk alatti, temérdek alkalmat figyelembe vett beszédeket. Hogy teljes képet adjunk e beszédekről, mindet fel kellene ölelni s valóban egy és más tekintetben, kivált gyakorló lelkész előtt felette tanulságos volna e beszédeknek egyenként részletes ismertetése; de ez e b. lapok szűk terén túl érne. Azért legyen elég csak pár példa a sok közül.

(Vége köv.)

Dávidházy János.

A lelkipásztor teendői a presbyteriumban és az egyházi vagyoni ügyéhez tartozó nyomtatványok kezelése körül. Irta Dávidházy János, kabai ev. ref. lelkész, debreczeni egyházmegyei esperes. Kiadja Csiky Lajos, debreczeni ev. ref. theologiai tanár. Debreczen. Ára 50 kr.

Valóban jó munkát végzett e becses lap érdemes szerkesztője, az én szeretett és tisztelt barátom Csiky Lajos akkor,

a mikor a hosszú gyakorlat által magának alapos tapasztalatot szerzett lelkésztársunkat, Dávidházy Jánost, ki egyszersmind egy népes egyházmegyének, a debreczeninek, esperese is, baráti szívének egész melegével, az egyházi közügyek iránti ismert buzgalmával „*A lelkipásztor teendői a presbyteriumban és az egyházi vagyoni ügyéhez tartozó nyomtatványok kezelése körül*” című művének megírására rábírta; jó munkát végzett, mert ez által lehetővé tette, hogy úgy az anyaiskola falai között magokat a lelkipásztori pályára készítő ifjabb nemzedék tagjai, mint a már az Ur szőlőjében részint rendes, részint segédminőségben működő lelkipásztorok egy avatott tollú s gyakorlatilag is elsőrendű társtól tanuljuk meg azt, hogy a presbyteriumban, melyből egyházalkotmányunk élőfájának gyökérszála táplálkoznak, mi a teendőnk s az anyagiakban is mily eszközökkel emelhetjük virágzásra egyházainkat. Köszönet érte úgy a kiadónak, mint a szerzőnek.

A 72 lapra terjedő mű 2 szakaszra oszlik, melyek közül az elsőben szerző, miután igen szépen meghatározta a lelkész és presbyterium közötti viszonyt, s felmutatja, hogy az egyenlőjogú tagokból álló presbyteriumban a törvény által állandó elnökké tett lelkész, a teljes egyenjogúság fentartása mellett is, miként lesz a presbyterium vezetőjévé, irányadójává s így ama titoknak megfejtőjévé, mely szerint — noha „nem uralkodik a gyülekezet tagjainak hitén, mivelhogy szolgálja azok örömeinek” (II. Kor. 1. 24), mégis meggyőzve a presbterekeket arról, hogy őt hivatali kötelessége teljesítésében nem önzés, nem egyéni tekintet, de egyedül az anyaszentegyház szívében viselt érdeke vezérli — az egyenlők közt elsővé emelkedik ki: szól a presbyteriumnak s ebben a lelkésznek a hit és erkölcsi dolgok körüli teendőiről röviden, majd a másodsorba sorozható anyagi ügyekről, a melyek mint eszközök az egyház nemes céljának előmozdítói s melyek körül a lelkész éber figyelemre van hivatva. Elősorolja itt az egyházi adó-főkönyv, költségelő-irányzat, egyházi adó kivetése, közalap, egyházi adó-hátrány és építkezésnél teendőket, azon nagyon is követendő tanácsot adván, hogy a presbyteriumban egy állandó választmány állítsassék fel különböző gondolkozású, érzelmű és értelmű tagokból, melynek alapos megfontolás utáni megállapodása terjesztessék a presbyterium, illetve egyházalkotmányi közgyűlés s ha ez a presbyterium határozatához hozzájárulását megtagadná, az egyházmegyei közgyűlés elé.

Nagy figyelemre méltó e szakaszban az egyházalkotmányi közgyűlésnek a presbyteriumhoz való viszonyáról szóló utolsó előtti kikezdés.

Vége a presbyterium legfontosabb okmányáról, az egyházalkotmányi jegyzőkönyvéről szól alaposan s minden lelkész által követésre méltó tanácsot adván.

A II. szakasz az egyházi vagyoni ügyeihez tartozó nyomtatványok kezeléséhez ad útmutatást 6 irányban, u. m. A) Egyházi adó-főkönyv. B) Pénzbeli számadás. C) Terménybeli számadás. D) Iskolaépítési számadás. E) Költségelőirányzat. F) Közalap, melyeknek mindegyikéhez a 23—72 lapig rovatos mintávek vannak csatolva, és pedig oly világos és könnyen érthető alakban, hogy azoknak a legegyszerűbben használhatóságát az egyszeri gondos áttekintés már lehetővé teszi.

A gyakorlati szempontból igen értékes mű ára 50 kr. — Megrendelhető Budapesten Kókai Lajosnál (Károly-utca 20. boltsz.), vagy Debreczenben ifj. Csáthy Károly, Telegdi K. Lajos, László Albert könyvkereskedőknél.

Im ezekben kívántam igen röviden ismertetni D. J.-nak igen nagy gyakorlati haszonra czélzó művét. Nem kétlem, sőt erősen hiszem, hogy lelkipásztorársaim, különösen e mi tiszántúli kerületünkben, követvén az ebben adott tanácsokat, a presbyteriumokban is azok által nagymérvű emelkedését fogják látni egyházaik anyagi ügyének; az ifjabb nemzedék pedig egy eddig gyakorlat nélkül meg nem szerzethetett ismerettel bírva, tehát már munkára készen léphet választott terére.

Előzőleg a kiadónak meleg hangú előszava van, melyben a mű létrejöttének elbeszélése után különösen a II-ik szakasz részletezi s melynek végén lelkésztársaink jóakarátú pártfogásába ajánlja a művet. Szívvel-lélekkel csatlakozom a kiadóhoz s a gyakorlatilag elérhető siker biztosan várható reményében én is ajánlom azt az illetőknek figyelmébe és pártfogásába.

László János.

Különfélék.

Debreczeni ev. ref. egyházalkotmány. Kovács János debreczeni egyik volt segédlelkész úr, kinek Furtára való rendes lelkészsége választatásáról csak nem régen írtunk, holnap új gyülekezetében tartván beköszönő egyházi beszédét s így már eltávoztván városunkból; itteni helyét nagyt. Könyves Tóth Mihály lelkész úr mellett Kiss Ferencz, karczagi volt gymnasiumi segédtanár úr, lapunknak széptollú munkatársa foglalja el, kitől tárczarovatunkban épen most végezzük be egy értékes tanulmányt. Az eltávoztottra még egyszer Isten áldását kérve, örömmel üdvözljük körünkben a szép tehetségű utódot. Folyjon itt ajkairól a hitélet ígéje, mint az élővizeknek forrása, hogy legyen áldás ígehirdetői munkáján.

Lelkészválasztások. Az érmelléki egyházmegyében eső érsemjéni ev. ref. egyházalkotmány mult hó 28-án egyhangúlag Véghez József nagyváradi vallásnővér választotta meg lelkészeül. — A n.-károlyi egyházmegyébe kebeleztetett domahidai egyházba pedig Tukacs Albert gencsi segédlelkész lett sorshúzás útján megválasztva lelkipásztorul. Ő és Takács Ferencz csomaközi segédlelkész között (mindketten egyenlő szavazatot kapván) történt a sorshúzás. Istennek áldó kegyelme legyen két ifjú lelkésztársunkon! Nagy munkára hívtak el, a lelkek önálló tevékenységgel való vezetésére. Értékesítsék a náluk letett talentumokat híveik lelki és anyagi előmenetelére.

A felekezetek a Fortunában. Az elmúlt évben a Fortunában elítelt bűnösök vallásukat illetőleg a következőképen oszlanak el: királysértés miatt elítéltetett 2 róm. kath., 1 gör. kath., 1 gör. kel., 1 ágostai, 2 helv. hitv. és 1 izráelita; pénzhamisítás miatt 5 róm. kath., 1 gör. kath., 1 gör. kel., 3 ágostai, 3 helv. hitv. és 1 izráelita; hatóság elleni erőszak miatt 61 róm. kath., 2 gör. kath., 5 ágostai, 10 helv. hitv. és 9 izráelita; magánosok elleni erőszak miatt 7 r. kath., 3 ágostai és 1 izr.; hamis tanúzás, hamis eskü és hamis vád miatt 8 r. kath. és 9 izr.; magzatelhajtás miatt 2 r. kath., 1 ágostai és 1 izr.; párviadal vétsége miatt 7 r. kath. és 1 izr.; súlyos testi sértés miatt 59 r. kath., 2 gör. kath., 1 gör. kel., 6 ágostai, 7 helv. hitv. és 6 izr.; lopás miatt 369 r. kath., 1 g. kath., 1 gör. kel., 32 ágostai, 36 helv. hitv. és 92 izr.; sikkasztás, zártörés és hűtlen kezelés miatt 129 r. kath., 4 g. kel., 19 ágostai, 15

helv. hitv. és 50 izr.; orgazdaság és bűnpártolás miatt 56 r. kath., 1 g. kath., 2 ágostai, 1 helv. hitv. és 27 izr.; család miatt 17 r. kath., 1 ágostai, 3 helv. hitv. és 20 izr.; uzsora miatt 2 r. kath., 1 ágostai, 1 helv. hitv. és 7 izr.; csalárd bukás miatt 4 r. kath., 1 helv. hitv. és 29 izr.; okirat hamisítás miatt 15 r. kath., 1 g. kel., 1 ágostai, 3 helv. hitv. és 4 izr. — Ajánljuk e számadatokat a felekezetek moráljának tanulmányozása céljából statisztikusaink figyelmébe.

Iskolai értesítők. 7. A magyarhoni ág. hitv. ev. egyetemes egyház theologiai akademiájának értesítőjét Schneller István pozsonyi theol. akad. igazgató tette közzé, előrebocsátva az iskolai év lefolyására vonatkozó jelentését. Ebben meleg hangon emlékezik meg a pozsonyi, soproni és eperjesi theologusok által együttesen szerkesztett „Gondolat” mult tanévi működéséről, buzdítva a további kitartó munkásságra. Majd a tanárikar tudatos munkálkodását emeli ki, mely az akadályok dacára is kitartó volt. Nevezetesen, bár szerény javadalmazásuk (1200 frt + 300 frt lakbér) emelése érdekében benyújtott kérvényük jó időre levétetett a napirendről s noha a könyvtár gyarapítására megszavazott 500 frt felényire szállított: mindamellett a gyülekezetek adományai „jobb jövőre biztató hajnali reménnyel” erősíték őket s a nagylelkű egyetemes felügyelőnek a könyvtár gyarapítására adott 100 frnyi segítsége „az esti pírnak békítő s vigasztaló hatásával enyhíté” a fentartó testület nagybizottsági gyűlésének határozata által okozott keserűséget. Az „irodalmi vállalat” a lefolyt évben is több munkát adott ki s Pukánszky héber nyelvtana is készen vár a nyomtatásra. E vállalatot úgy a kerületek, mint egyesek buzgón támogatják s ez által a theol. tanárok munkássága megérdemelt méltánylásban részesül. E vállalat létalapja és feladata megegyez a prot. irod. társaság céljával s ugyanezt kívánja előmozdítani, de saját munkakörben „szövetkező erővel.” Épen ezért rokonszenvez a jelentés írója s vele együtt kartársai is a prot. irodalmi társasággal, melynek eredeti eszméjéhez való hű ragaszkodásukat — úgymond — szóval és tettel bebizonyították annak idején. Azt mondja különben, hogy meg lettek ingatva ez érzelmeikben, a midőn látták azt, hogy egyesek a prot. tudományosság szabadságát a symbolikus könyvek betűje és az életben való hasznavehetőség mértéke alá kívánták súlyeszteni... de győzedelmeskedett ám a pünkösti szellem, mely megértette egymással az idegen nyelvűeket. Mi meg úgy vagyunk meggyőződve, hogy a történelem azoknak az „egyeseknek” fog igazat adni, kiket ez a jelentés a prot. tudományosság szabadságának veszélyeztetői gyanánt szeretne feltüntetni. Egyébként pedig az intézetben 7 rendes, 2 magántanár és 1 énektanító működött s rendes seminariumok is tartattak. A tanév végén a négy évfolyamban összesen 37 theologus volt. Az alumneum javára számos adományozás történt s ennek kamatozó tőkepenze 54,160 frt, a Skaricza-Jeszenák-féle convictusé pedig 65,800 frt. A theologusok közt különböző czímen 2089 frt 50 kr segély osztatott ki. Az akadémiai könyvtár 72 művel gyarapodott s jelenleg 936 műből áll, a theologiai magyar önképző kör könyvtára pedig áll 1282 kötetből és füzetből. E kör mint ilyen, jelenleg nem létezik, hogy miért nem, az nines érintve. Gyarapodóban van a nagy könyvtár, melynek theologiai osztályában 3986 mű foglaltatik, míg a nem theologiai rész több mint tízezer műből áll. — 8. A. m.-szigeti m. kir. állami fel-

sőbb leányiskola s vele kapcsolatos elemi iskola értesítője Marikovszky Menyhért igazgató szerkesztésében jelent meg, a ki annak élén „Trefort Ágoston emlékezete” című s népoktatási és általános tanügyi reflexiókban gazdag tartalmú beszédét közli. Ezt követi Décei Janka internatusi igazgatónő érdekes és meg szívlelésre méltó jeles értekezése arról, hogy milyen feltételek mellett fogja legjobban teljesíteni a tanítónő nevelői feladatát a felsőbb leányiskolában. Az intézetben az igazgató mellett 8 rendes tanár és tanítónő, 2 óraadó tanár, illetve segédnevelő és 5 hitoktató működött. A kapcsolatos 4 osztályú elemi iskolát 2 tanítónő vezette. A felsőbb leányiskola négy osztályába 87, az elemi iskolába 45 növendék járt, kik közül ev. ref. 24, ág. h. ev. 6 volt, helybeli pedig 45, míg a többiek más vidékről valók voltak. Az előmenetel dícséretes, a mennyiben 32 növendék kapott mindenből kitűnő vagy jeles és csakis egy, egy tantárgyból elégtelen osztályzatot. Az internatusban 16-an részesültek; a tartásdíj 250 frt volt. A Quiosfeld Irén tanítónő elnöklete alatt álló önmívelődési körben élénk tevékenységet fejtettek ki, ápolva a nemzet nyelvét s az irodalmat.

Szerk. posta. K. F. Gyoma. A köszönettel vett könyvismertetés a most folyók bevégezése után azonnal jó. — N. S. Ágya. Mielőbb jönni fog.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉS.

Pályázat

a Nagy-kun-madarasi ev. ref. egyházban üresedésben jött I-ső leányosztály tanítóságára. Évi fizetés: 174 frt 30 kr, 35 köből magtári búza, 21 köből árpa, 1 1/2 öl kemény tűzifa. 50 frt lakdíj.

Ezen állomásra okleveles férfi tanítók pályázhatnak, s az elválasztott, egy évi sikeres működés után — mely próbaévül tekintetik — állandósíttatik.

A kellően felszerelt kérvények augusztus 15-ig az iskolaszék elnökéhez küldendők.

Kelt Nagy-Kun-Madarason, 1889. jul. 30.

Tóth Imre,
lelkész.

1—2